

ЗАКЛЮЧНЕ СЛОВО

Філософії історії як дзеркало, що схоплює трансформації медіакультури у цивілізаційному поступі людства, здійснювала зазначену процедуру з різним ступенем правдивості на різних етапах суспільного розвитку, що відбилося на особливостях репрезентації буття засобами мас-медіа, на формуванні медіареальності як особливого виду соціокультурної реальності — «третьої природи». Філософія історії є віддзеркаленням тих тенденцій суспільного поступу, які домінують у кожному епоху і проявляються у сфері медіакультури, адже образи мас-медіа, створюючи різні форми символічної реальності, репрезентують соціальні ідеали і почуття в кожному історичному епоху. Маючи владу надавати подіям певний сенс через відповідну інтерпретацію соціально-політичних процесів і явищ, медіа виконують функцію конструювання. Сформовані ними уявлення про світ виражаються через термін «медіареальність», яким позначається взаємодія людини зі світом мас-медіа, її соціальний та моральний вибір у медіацентрованому суспільстві. Саме через засоби масової інформації у суспільній свідомості формується система цінностей, прийнята суспільством на відповідному етапі його становлення, яка виступає своєрідною «культурною матрицею» (В. Стьопін). Медіа стають частиною дійсності з усіма її суперечностями, в різних формах відтворюючи реальність. А медіакультура репрезентує історичне буття через зміну матеріальних і ідеальних засобів комунікації, особистостей, спільнот, народів тощо, набуваючи при цьому трансісторичного характеру.

Головною метою монографічного дослідження стало здійснення концептуалізації медіакультури як наскрізного феномену, в якому заломлюються суспільні та індивідуальні інтереси й цінності, зазнаючи трансформацій у культурно-історичному процесі. У ході історіософського осмислення феномену медіакультури авторка окреслила понятійно-категоріальний апарат, здійснила експлікацію понять «культура», «цивілізація», «медіакультура», «кіберкультура»; «засоби масової інформації» (ЗМІ), «засоби масової комунікації» (ЗМК), «мас-медіа», «тактичні медіа». Теоретичним підґрунтям концептуалізації стали: критична теорія Франкфуртської школи; теорія комунікативної раціональності Ю. Хабермаса; теорія культивування Г. Гербнера; ідеї представників Торонтської школи комунікації Х.- А. Інніса та М. Маклюєна; культурологічні дослідження Н. Кирилової; соціологічні теорії Д. Белла, Е. Тоффлера, М. Кастельса, Н. Лумана; постмодерністські філософські концепції Гі Дебора, Дж. Ваттімо, Ж. Бодрієра, Ж. Дельоза, Ж. Деріда, М. Фуко, Ж. Ліотара; фундаментальна онтологія М. Хайдеггера, в працях яких актуалізовано осмис-

лення феномену медіа, медіакомунікації і медіакультури в контексті цивілізаційного розвитку світової спільноти.

Комплексне дослідження впливу медіакультури на соціальну та культурну сфери історичного буття, проведене із застосуванням методу системного аналізу, дозволило авторці монографії виявити системоформуючі функції цього феномену, його трансформуючий вплив на людину, соціальні групи та інститути суспільства. На основі застосування культурно-історичного підходу показана роль медіакультури в історії людства, її вплив на зміну форм соціальної взаємодії. Обґрунтовано, що, заперечуючи комунікативні форми попередньої культурно-історичної епохи, нові медіа акумулюють їхні елементи, синтезуючи більш складні механізми інформаційно-комунікаційної діяльності та посилюючи комплексний вплив на людину і суспільство, формуючи нові системи суспільних стосунків, опосередковуючи соціокультурну сферу суспільства технологіями комунікації.

Історіософська рецепція трансформації медіакультури від епохи дописемного варварства до інформаційної доби показала, що поява нових видів мас-медіа залежить від потреб суспільства в забезпеченні комунікації у різних соціальних практиках — політиці, економіці, духовній сфері — і співпадає, як правило, із соціальними змінами у відповідну історичну епоху. З розвитком суспільства ускладнюється структура соціальних інститутів, для обслуговування яких створюється система масових комунікацій. Прогрес у сфері медіа не тільки розширює комунікативний простір, інформаційно-комунікативні зв'язки між усіма підсистемами соціального середовища, а й призводить до його радикальної трансформації. На основі цивілізаційного підходу до дослідження історично-конкретних форм системи медіакультури у монографії показано еволюцію мас-медіа як соціокультурного феномену та роль медіакультури в історичному поступі людства: утворенні держав і імперій, консолідації націй, становленні громадянського суспільства, розвитку медіацентрованої демократії, розгортанні глобалізаційних процесів.

Зростання впливу медіакультури в інформаційну добу проявилось у формуванні медіацентрованого суспільства, посиленні опосередкованості комунікації електронними засобами, розширенні комунікативного простору до загальноцивілізаційного масштабу. Разом із тим, авторка показала, що демасифікація мас-медіа в цю епоху веде до фрагментації соціальної комунікації та втрати загальнокомунікативного контексту, а комунікація через мережі Інтернету посилює атомізацію індивідів, що змінює систему цінностей людини, трансформує патерни її поведінки. Буття людей

в інформаційну добу медіатизується через опосередкованість сприйняття реальності образами, створеними мас-медіа, які дедалі більше перетворюються із засобу комунікації на засіб передачі симулякрів. Медіакультура інформаційної доби стає технологічно детермінованою досягненнями техногенної цивілізації, що змінює онтологічний статус медіареальності, перетворюючи її на віртуальний світ символів, за допомогою яких конструюється діяльність соціальних суб'єктів.

У культурі інформаційної епохи буття «першої» природи та створеної людиною «другої» природи доповнилося світом віртуальних феноменів — «третьою» природою, яка є синтезом свідомості й високих інформаційних технологій. Суспільство зіштовхнулося з новою реальністю — віртуальною, в яку переходять сфери міжособистісної комунікації, освіта, творчість, мистецтво, проведення дозвілля і яка для віртуала має більшу цінність, ніж фізична реальність. Дозволяючи самостійно моделювати нові конструкти медіареальності, віртуальна реальність перестає бути просто посередником між людиною і світом, а стає фактором трансформації свідомості, сприйняття реальності, змінюючи саму сутність людини.

Аналізуючи наслідки появи нових мас-медіа, які виникали в ході технологічних революцій, авторка виявила суттєві відмінності цих наслідків у різних регіонах і країнах земної кулі. У монографії обґрунтовано, що зростання обсягів інформації й інформаційних послуг, свободний доступ до різноманітних джерел сприяє їхньому використанню для прискорення науково-технічного та соціального прогресу, для наукових інновацій, розвитку знань, вирішення глобальних проблем тощо. Проте, попри всі позитивні зрушення в сфері медіакультури інформаційної доби, як показує проведене історіософське дослідження цього феномену, їй притаманні такі кризові прояви: дегуманізація культури, перетворення мас-медіа на засіб маніпулювання свідомістю, розміщення в ЗМІ недостовірної інформації, комерціалізація мас-медіа, формування одновимірності мислення і поведінки індивідів. Ідеологізація мас-медіа дедалі більше робить свій внесок у викривлення сприйняття дійсності, стаючи «кривим дзеркалом» історії, конструюючи суспільну реальність відповідно до певних ідеологій та дискредитуючи і маргіналізуючи альтернативні точки зору, що не вписуються у контекст сконструйованого суспільного консенсусу. Важливо, щоб філософія історії не поставала таким «кривим дзеркалом», у якому немає місця різним точкам зору на місце і значення мас-медіа в історичному бутті, на їхню роль у системі суспільних комунікацій і загалом у культурно-цивілізаційному поступі людства. Філософська рефлексія щодо медійної культури дозволяє критично

оцінити процеси продукування, трансляції, споживання інформації, обіг якої суттєво прискорюється в інформаційну еру.

Досить широка проблематика, зв'язана із становленням і функціонуванням медіакультури, не дозволяють у монографії торкнутися всіх її аспектів, але здійснена авторкою спроба розробки цілісної концепції медіакультури в контексті філософії історії свідчить про актуальність окреслених проблем. Могутній вплив медіакультури на цивілізаційні процеси вимагає подальшої копіткої роботи із виявлення всього спектру взаємозв'язків між медіа і соціумом, медіа та громадянським суспільством, медіа й особистістю.